Шыгырет - белент рухует

Совет дөврүнде Язычылар союзының хер бир пленумының, гурултайларың гүн тертибинде хөкмандан хөкман эдеби танкыды өсдүрмек проблемасы биринҗи проблема болуп дурярды. Хайран галаймалы, эдебияты өсдүрмели союзың гүррүңи эдебиятың танкыдыны өсдүрмек бабатдады. Нетиҗеде эдеби танкыдың гөзи гызарып, эдебият болса игли чагаҗыга дөнди. Шейлеликде, танкытдан горанмак үчин хер хили топарланышыклар дөрәп угрды. Сәхел үйтгешигрәк язсаң, сәхел батыргайрак пикир айтсаң, мазалы «шәкәр» дадырярдылар.

Мениң биринҗи китабымда партия, комсомол хакында екежеде гошгы ёкды, эмма ызяны гурултайда шейле бир епбекләп, «анти совет», «ырга» диен ярлыгы елмедилер вели, нәдерсиң гошгуларымың ичинде комсомол, партия гошгулары өрңәберди. Себәби элли үчүнҗи йыллара ченли уланылан «антисовет» терминиң ондан соң «ырга» сөзи билен чалшырланыны билйәрдим. Москвада чыкан биринҗи китабымда-да шейле гошгулар ёкды.

Компартия аслында нәме дийип танкыды өсдүрмек үчин шейле җан этди? Себәби танкытчылар аркалы ол «агзыны аларт-да, хөкүм сүр» атлы нетиказа идеяны, демирпенҗе идеясыны дурмуша гечирип билйәрди. Нетиҗеде, партия шейтмек башартды. Язычылар союзында болян йыгнакларда, пленумларда эдебиятың гүррүң эдилмән, топарланышыклар җарка-да җарка болушярдылар. Шейле «сөвешлер» бейлеки дөредиҗилик союзларында-да гүйчленипди. Совет дүзгүнининиң даргап башлан үйтгедип гурмак йылларында эййәм ол чакнышыклар учгун дәлди, янгынды. Сапармырат Түркменбашының дана сыясаты онуң өңүни алыпды. Ынха, шейле бела-бетери ёк эдип, язычы-шахырлары гөзи гызаран совет танкыдындан халас эдени үчин хем бизиң түркмен язычыларының бары Президентимизе миннетдар болмалыдырыс.

Москвада бир язычыдан «Максим Горький Язычылар союзыны дөредип, гайдып язычы чыкмаз ялы петикләп гитди» диенини эшиденимде, ол сөз маңа гаты тәсир эдипди. Язычылар союзының йыгнакларына бармага дагды болупдык. Юрдуң бакнадыгына аклымыз етйәрди. Үсти-асты байлыкдан долы Диярымызда икинҗи дережели адам болуп яшаяндыгымыза гыйылярдым, этҗек алаҗың болса ёк. Нәтҗек, шу арада Магтымгулы Пырагы дадыңа етишйәр. Оңа эерип, пелеге, дүнйә,

адамзада гаргаймакдан башга чәрәң ёк махаллары, шейле гошгы языляр.

Гарашсызлык җаныңы берениңе дегйән мукаддеслик.Гарашсызлыгы гөрмек миессер эденине мүң шүкүр! Галан өмрүмизе Гарашсызлыгың васпыны эдип, Гарашсыз Түркменистан дүнйәниң иң өсен дөвлетине өврүлйәнчә ишлемек биз билен!

Дөврүң зораякдан дөреден бу гошгуларыны окап гөрүң, бизиң шейле лапыкеч пикирлер билен чыкалгасыз, налаҗы халда яшап йөренимиз яңы-яңыды. Шонуң үчинем бу гошгулар азат, эркин, Гарашсыз, Бакы Битарап Түркменистана сөйги дөредер диен тамам бар!

Такдыр

Эстон шахырасы Дорис Карева

Дердиншели, Дорисим, багрым гара яныкдыр,
Отлы кесинди билен даглайын мен яралаң.
Эзелден ёвуз такдыр алнымыза языпдыр,
Овунҗак юртда бизни ярананда Ярадан!

Илат саны аз халкың дерди өрән көп боляр,
Үлкәң кичгине болса, җебри-җепаң улудыр.
Юрдуң алгыр болмаса, пикирлериң төк боляр,
Доңуз депәңе чыкяр, аглак болса улусың.

Багтлы Ватаны ёкка, багтлы болян мелгундыр,
Адың-шөхратың үчин утанарсың халкыңдан.
Юрдуң овсарлы чагы, матлапларың мерхумдыр,
Диярың бакна чагы шыгрың эркин галкынмаз!

Дердиншели Дорисим, горкян самсык аклымдан,
Аура дәл, дүшдүшиң кереби бар дашымда.
Шинди бизиң дерямыз акяр бузуң астындан,
Шинди бизиң силимиз ятыр дагланң башында.

Такдырымыз ёвуздыр: яшамарыс, өлмерис,
Айдымлармыз догуляр ганат-персиз, дырнаксыз.
Бейик Ватанымыз ёкка, бейге галып билмерис,
Капасдака Ватанымыз, мен гул, а сен гырнаксың!

1985 й.

*   *   *

Мен шахырдым, пайхас билен эйленип,
Дуйгудан луммурдап дуран айдымдым.
Эмма паның довзахындан эйменип,
Бакыяның бехишдинден айрылдым.

Мен шахырдым, туг дей парлап дүнйәде
Өңе чыкмалыдым халкың адындан.
Эмма горкуп эшафота мүнмәге,
Дүшмели болдум мен пьедесталымдан.

1982 й.

Гүндогар шахыры

Шахырың гадырын билйәр мусулман,
Гүндогар шахырың гадырын билйәр.
Сеждегәх эдинип шахыр губурын
Мукаддес мазары арзылап гелйәр.

Шахыр - Гүндогарда - рухуң питнеси,
Шахыр - Гүндогарда - Аллаң хикмети.
Йөне ере дәлдир ган ичен шалаң
Гелип-гелип бир шахыра битмеси.

Гүндогарда шахыр шыгры пентдир пент,
Дога барабардыр - сөзүң хүммети.
Дүнйәни мерги дей гыран Теймир леңк
Ясава гурдуряр көшк дей күммети!

Терса Несиминиң хамын сыпырып,
Дирикә чекдирип габыр азабын,
Ниҗе асыр бәри күлли мусулман
Тогап эдип гелйәр онуң мазарын.

Нобатгулы, үйтгет, эфренҗи угруң,
Буйсан, аклың етмеҗек бу халкыңа.
Үргенчде Неҗметдин Кубраң губурын
Деңләпдир ол хут Мекгәниң хаҗына.

Гүндогар шахырың гадырын билйәр,
Билйәр ол шыгырың сарпасын саклап.
Бак, Назымы дара чекҗек генерал
Аглап ятыр губурыны гуҗаклап.

Ятыр Мәне баба күммет астында,
Ятыр Сагды!
                    Хайям,
                              Румы,
                                        Җамы-да!
Көшкден зыят ол түрбетлер аслында
Несип этмез дүнйәң хер бир шасына.

Азан билнер,
Аят билнер,
Эм билнер,
Пырагының гелйән сеси Чендирден.
Гүндогарда хакдан ичен шахырлар
Пыгамбер ёк чагты пыгамбердирлер!

1986 й.

Сайры гыз

Гой, Мухаммет чыксын мениң
хакымдан,
Иса пыгамбер хем берсин җезасын.
Сежд эдип өпдүм мен капыр хачындан,
Бойнундан асылып зыба җенаның.

Эй, Аллам, магшарда делалат бийрсиң,
Ышга - дөз гелен, хей, бармы дириде.
Мен ак сачлы гызың, гойнуна гирдим,
Ак сачлы гыз гирди мениң диниме…

1977 й.

Достума

Шир сен,
брадарым,
мерт сен,
мердана,
Эмма заманасы гелмейәр мердиң!
Разысың сөвешип җаның бермәне,
Эмма түпең кандан гечҗек -
билмерсиң!

Ир дана бор бу дүнйәниң өртәни,
Бу дүнйә дәл,
бу - шейтана томаша.
Тохум ите - берер гүлли көрпәни,
Бедев ата - оклар этли омача.

Рехми ёкдур,
гарашмагын көмеге,
Хеңңам хелей кысмы өвсүп дуряндыр.
Дүйн саңа ялынып гезен көлеге
Эрте -
ишгил салып идип баряндыр.

Леңкебут торуны гуран дүнйәдир.
Пелек мөй керебин орандыр серңе.
Иса болай - илки хача чүйләрлер,
Соңам пыгамбер дийп эдерлер сежде.

Ынха, достум, яш тоюны эдйәрсиң,
Өвей дүнйә саңа җахан дей дарка.
Сениң доглан гүнүң тойламаң нәме,
Яс тутуп йөрмели ягдайың барка?!

1979 й.

Ада

«Гитсең,
яшалмаян бир ада гитсең,
Яныңа-да алып гитсең аялың».
А.Атабаев.

Гитдим,
яшалмаян бир ада гитдим,
Яныма-да алмадым мен аялым.
Мен онда пелеге атярын питҗиң,
Не-хә арманым бар,
Не-де аманым.

Робинзон Крузо!
Хатда ёк гушум,
Гәми ясап гитмегем дәл пикирим.
Мен йитги санамок яшан дурмушым,
Дурмушам хасаба алмаз йитигин.

Гүнлери санамок,
санамок айы,
Эңрәбем йөремок өзүм оңарман.
Өз гүнүне гойдум мунда Худайы
Мениң тутуш өмрүм -
ялңыз оваррам!

Чар тарапым умман,
                    чар яным деңиз,
Ак гәмимем ятыр умман дүйбүнде.
Бир шайы - гечмишим,
                    ярым - гелҗегим,
Адамларам гөремок мен дүйшүмде.

Яшайыш бар яшалмаян адада:
Не-хә ише гидйән,
                    не айлык алян.
Гыгырамок ниреде сиз, адамлар!
Гыгырамок «мени халас эт, Аллам!»

Хем буламок гөк деңизе көйнегим,
Хем билйәрин, ёк сесими диңлеҗек.
Пейдасы нә мунда янып-көймегиң,
Бипарх болдум эдил бипарх дүнъе дек!

Мен мунда пелеге атярын питҗин,
Мен дүнйә кәйинип леззет алярын.
Себәп яшалмаян бир ада гитдим,
Янымa-да алмадым мен аялым…

1988 й.

* * *

Келесинден порсап башлаяр балык,
Ынсан серем дыкын чүйрүк пикирден!
Чиг сүйт эмен,
                    пайхасы кем халайык
Делалата гарашып йөр ёкардан.

Дүнйә булам-буҗар: хайру-шер дүршде!
Мемлекетде кастың нәме, пелег-ә?!
Вах, гулала-гүллүк боланда аршда,
Хей, дүнъе етерми бейле дережә!

Земин пидасыдыр пулуң хем пейдаң,
Гарашмаң асмандан гелҗек говлуга.
Атамыз бехиштден ковдуран шейтан,
Хей, Ерде гүн бийрми Адам ковмуна!..

1981 й.

Ялан

«Эгер-де бир адамы өлүмден алып
галҗагыңы билсең, ялан сөзлемәге идин берилйәр»

(Дини таглыматдан)

Гошгы яздым:
Йөне йыкдым каданы:
Дүрс пикирлер дөмди,
гитдим терсиме.
Ылахыдан гелйән ёвуз наманы
Эйледим мен дөвре гөрә терҗиме!

Болгар дей «Хава» дийип башым яйкадым[1],
Цыган дей велилик сатдым гелҗекден.
Мен питне пикирим дүнйә яймадым
Чекинип бейхуда җаным бермекден.

Шонда-да «ырга» дийп урдулар мени,
Чекип гөрүп пикирими хер яна:
Илки бичип - несил өндүр - дийдилер,
Илки җаным алып - дийдилер - яша!

Чын язып болмаяр ялан дөвлетде!
Чын яшап болмаяр!
Эмма яшадым!
Нәдейин мен, гарып гөвнүм, гөвүн этме!
Гыпҗын-гыпҗын болуп халыс ядадым!

1. Болгарлар «хава» дийҗек болса, бизиңкиң терсине башыны ики яна ыраяр.

Яланчы чын!
Ялан язман нейлесин,
Ялан дөврүң җадыланан шахыры:
Ялан сөзләп өзүм халас эйледим,
Менем адам ахыры!..

1989 й.

ТЕРҖИМЕХАЛ

Ярадар калпдан чыкан
Иңңилди дей хорҗаям.
Бойчы чөп ялы дүнйәң
Гулагыны горҗаям.

Җигерим - балыкгулак -
Эплем-бүклем Сатурн.
Бир гөрсең-ә, ах ялы,
Бир гөрсеңем, рух ялы
Самрап янып отырын.

Вагшы агра чыдаман
Дишден сызан гүлки мен.
Земиниң бүкгүлдиси,
Чувалың җукгулдысы,
Ашык-магшук хулкы мен.

Теркидүнйә такадам,
Терс айланян сагадам,
Херне терсе тутярын.
Сулбам саллам-саҗагам
Көлегеси дей гуссаның.
Меңзәп бетбагт язгыда
Барярын бедрой гаррап.
Дүнъе сырын язды-да
Зыңды мени мыҗарлап…

Үмлүк ялы дуйгудар,
Иңңилди дей хорҗаям.
Замана мөхрүн гоян -
Пешехордаям!

1978 й.

ПЕДЕРИМ

Нобат бай, гол долы дөвлетиң канда,
Кайда хатар гуран брадарларың?
Серхетден геченем ёк ахыр сенде,
Сөбүгине дүшүп сүри малларың!

Байлыгың,
алтының,
лаглың, оваррам,
Белет, малу-дүнйә-пелегиң чаңы.
Тоюмда - тувагым,
ясымда - аркам,
Эгни эгне берҗек гардашлам ханы?

Гыргын…
Сүргүн…
Большевиклер каст эдип,
Күл-пеекун кылды өйүң-ожагың.
Өлермиң-йитермиң!
А мен васп эдип
Яздым олар хакда өвги одасын!...

1986 й.

«Горкмен»

Ери, шунданам бир яшайыш болармы?!
Алнында - ховп,
Ардында - горп,
горк,
горк,

горк!
Горкы, сенден чыкар ялы ыш бармы?
Хей, ыш бормы?!
Горк!
Горк!
Горк!
Дүшдүң шейле күнҗегине дүнйәниң,
Горк,
горк,
горк! Гөрйәрсиң
Горкмаянлаң нә гүнлере дүшйәнин!
Горкмаянлаң гөзи ёкдур, телбедир!
Олар өмрүн соңлар дәлиханада.
Пәлиң азып, чыкмавери ёла бир,
Ёлдан чыксаң, душяң гәби азана.

Җаң этсең горк - диңлейәндир КГБ,
Ойлансаң горк - язяндырлар пикириң.
Атомың үстүнде дурса бу дүнйә,
Сең ыкбалың үстүндедир питигиң!

Мырла, эдил мырлайшы дей пишигиң,
Коллективе яран,
башлыга яран.
Башлык дәле, яран, ёгса ол сатар.
Профкома яран,
Парктома яран
Райком
Обкома - әхлиси хатар!

Орнуңдан горк - харамзада алмасын,
Оглуңдан горк - дост болмасын пидула.
Гелниңден горк - өе мыхман геленде
Хүңүрдәп йүзүңи ере салмасын!
Горк!
Горк!
Горк!
«Ток-ток» диймән, «горк-горк» диййәр товуклар.

«Хорк-хорк» диймән, «горк-горк» дийййәр мекежин.
Сен нә? Горкяр МК-аң секретары-да,
Баша гейип хүйпүпигиң кекежин.

Горк!
          Горк!
                    Горк!
Якындан горк,
                        ятдан горк!
Гаррыдан горк,
                          ящдан горк!
Той-томгудан,
                        ясдан горк!
Атасына аят окатды дийип,
Бир худайсыз язаймасын арзаны.
Гой, атаңы профсоюз җайласын!
Горк!
         Горк!
                  Горк!
Худайдан-да горк,
Бирден-икә олам бар болаймасын!..

Чар яның ховп,
Бар яның горп,
Эгер-де яшаҗак болсаң горкусыз
Горк!
        Горк!
                Горк!

Оглуңа, ковмуңа горкманы өврет,
Зиңкилдәп дур эмелдарлар асгырса.
Горкының үстүнде гурулан дөвлет
Халкын саклаяндыр горкы астында!
Дүнйәде гүйч ёкдур горкудан рүстем.
Нә гүнлере дучар болдуң түркмен сен?
Түркмен дәл-де,
«Горкмен» сен!

*   *   *

Гелен гечер!
Дүнйә нәхили йөнтем!
Гелен гечер өмрүн гоюп хуммара.
Бу гүн орны төрден,
эртеси гөрден
Биригүн лукма бор ёвуз хундара.
Эмма пана геленлер бакы гелен ялыдыр,
Өлүм ялан ялыдыр!
Хер кес дүнйәң ээси!
Хер ким йыгып дүйрендир тапан-тупан малыны,
Газнасына басандыр бинят тутуп эбеди.
Мунда хер ким яшаҗак!
Хер кес мунда яшаҗак!
Гедая бак,
бая бак,
галлаҗа бак,
аҗа бак,
Тойы сынлап, яса бак,
якына бак,
яда бак,
Үсгүрсе өлҗек үлхиде
Хем кемакыл яша бак,
Хер кес мунда яшаҗак!
Урулса-да,
сөгүлсе-де,
сөйүлсе-де,
гырылса-да,
Атылса-да,
чапылса-да акыллысы-акмагы
Яшатмаҗак болундыкча хер кес бетер яшаҗак,
Яшамак - матлапсызлаң иң арзылы максады!
Яраҗак я яранҗак,
ядың ямзын ялаҗак,
Мунда хер ким яшаҗак!
Гул болмага тайындыр,
Күл болмага тайындыр,
Көвләбер бәбенегин.

Себәби билйән ёкдур нәмедигин яшайшың,
Себәби билйән ёкдур өлүмиң нәмедигин!

1980 й.

* * *

Намазлыгам җелепханаң дулунда,
Мейханада мәхрап иле мүнберем.
Паяндаз мен өленлериң ёлунда,
Дирилериң депесинде күммедем!

Мен верзиш болуп мен җебри-җепая,
Мен билбили болуп барян вейраның.
Шу җеменде бенде болса Худая,
Онда мен умматы болян шейтаның!

1980 й.

Киндиван гыз

Кинни-кинни кинниван,
Ак гыз сейрана гелйәр.
Кинни көйнегин гейип.
Дар этеги ак дыздан
Бейик, бир гарыш бейик.

Неркес гөзлер нигәре,
Чыкыпдыр ав-шикара.
Толкунна гарк эйлейир --
Гара сачлар Нигара.

Кинни-кинни кинниван,
Гызың гейми сыбыз-га!
Бейги бейик, песи пес.
Дуйгуларым йылан дек
Дерхал говун сыпыря.

Рехим эйле, Ярадан!
Гынама гылча җаны!
Чогуп дур дар якадан
Ак гөвсүң гылла яры.

Кинни-кинни кинниван,
Ак гыз гелйәр кыбладан
Гөни җеннете узан
Ак балдырлар, балдырлар
Бина болмуш шугладан.

Бир дем сынла багтыңы,
Чайканма дәли җигер!
- Яйкананда сагрысы
Мен нә,
              титрар гара Ер!

Кинди-кинди киндиван,
Ак гыз гелип отуряр,
Диделери ок уряр.
Эй-хо асман чайканып,
Гара ер годуклаяр.

Гөрер гөзүм согаб-эй,
Эт алныңа тогаб-эй.
Гөрнүп гидйәр мазмуны
Үчбурчлуҗак дога дей!
Түкенипдир хова, хей!...

1989 й.

Мейзана

Мейзана,
                  Мейзана,
                                      эзиз Мейзана,
Гөзүм батыл, гөвнүм баглы елдада.
Дилим даглы, сөзүм бармы эйяма?
Габрым - җүрдек,

габрыстаным - мейхана,
Алла дийип ялбараным албассы,
Пир дийип овсарым бердим шейтана!

Мейзана,
Мейзана,
эзиз Мейзана,
Ач никабың, дидарыңы гөрейин.
Бир гудратда битир гырлан ганатым.
Хаали гойма гөзлериңе сөвейин,
Бихаал дәлдим,
Сенсиң мениң хаалатым.

Мейзана,
җан берип көне эйяма,
Гел ахыр ак дөвүң гелши дей шаглап,
Гелши дей харасат гопдурып чабгаң,
Гөк Асманы чайкап,
Ери титредип.
Ылхамың багышлан еке сетирин,
Мүң акылдар тапа билмез пикр эдип.

Ылхам перишдеси Аршы-агланың
Мейзана, мен сенден ылхам алярын.
Айлана-айлана башы айланан
Дүнйә тәзе пикри зерур асманың,
Дүнйә тәзе пикри зерур Алланың!

Мениң дердим мерт чекерден
агырдыр,

Гарк болярын Хайям ялы мей җама.
Мениң өмрүми ики сетир шыгырдыр:
Бири сенсиң, бириси мен Мейзана!

Зыбанда сена ёк!
Йүрек иңлейәр,
Калпда көвсар уряр Саргос гайлары.
Антенна дей аршы-күрси диңлейәр

Мениң бейним -
дүнйәң Гималайлары!
Етир маңа пайхасыны асманың,
Гетир маңа пайхасыны Алланың!

Мейзана,
Мейзана, башыма җыга
Астыма тагт дилемедим хумайдан.
Диләп алмадым мен,
хаали такдыр хем
Халал талант берилендир Худайдан.

Бар умыт асманда,
аршы-агламда,
Бар умыт Алламда, керемиң биле
Исаны догшы дей биби Мерьемиң
Чен болды Мейзана,
көне земине
Тәзе бир пикири догруп бермегиң.

1988 й.

Бентлер

Ырсгал, дөвлет, байлык
эдйәндир гүзер,
«Ал, гулум!» дийип Алла эйлесе назар.
Алла эмр эйлесе, иң кераматлы,
Иң бейик китабы соватсыз язар!

***

Хиҗран бала авы гарды, нейләйин,
Ашык гам-гуссадан ганды нейләйин.
Ярың ак гөвсүне даман гөзяшым
Гаража хал болуп галды, нейләйин!

***

Сен Иблиси алдан, дөвлети алдан,
Әхли селледешиң Сибире ёллан.
«Мен Худая ынанярын!» диййәрсиң,
Худай саңа нәдип ынансын, моллам!

***

Деңиң билен гашаш дурмуш ёлунда,
Деңден утулмарсың чыну-алында.
Екеҗе гүн тилки билен тиркешсең,
Эртир шагал отурандыр дулуңда!

***

Галпылдап, галдырап дурмак
хыллалла,
Я җан бер, я берен җаныңа ал-да!
Бехишди ярадып сениң гойнуңда
Ачарыны маңа берипдир Алла.

1986 й.

Зыярат ёлунда

Учар Дашховуза учяр икиде,
Миллет гирип ятыр «китиң» ичине.
Дерим сылып, дакынярын кемерим,
Янымда янашык отыр бир гелин.

Отыр гарчгай гуш дей далмынып гелин,
Отыр пәкизе бир юнан хейкели.
Отыр гара ере ялңышып гелип,
Индем Арша барян асман пейкери.

Гыя баксаң, гапдырайҗак гөзлериң,
Лак атсаң, лал ачдырайҗак диллериң!
Багт диен зат яшаяр бу дүнйәде
Барлыгында шейле аҗап дилбериң!

Зыярата барян гадымы Васа,
Дүйнемәге ата-баба мазарын.
Самолёт ганатын яйяр ховада,
Бир ерлерден пейда боляр Азазыл!

-- Оварра бол, мелгун,
гүм бол, Азазыл!
Ачан болма гапысыны учмахың!..
…Мен-ә зыяратым гойболсун этдим,
Гелнем гойды Арша сары учмасын!

Мес гелин

Илки әрин айлап урды башындан,
Айлап урды машгаласын, месгенин.
- Мен шахыр болмалы!
Аҗайып шахыр! -
Айгытлы карара гелди мес гелин!

Айлап урды шерим билен хаяны,
Айлап урды намыс биле мессебин.
Тамманындан туг эдинип,
пайтагта,
Поэзия йөриш кылды мес гелин!

А поэзия пукараҗа метҗитди,
Яшаярды хикметинден Алланың,
…Метҗиде гирилйәр көвшүң чыкарып,
Кейгим, гейип гелевери тамманың!..

1977 й.